

LAPSIRÄÄPÄLEESTÄ ATK-SUUNNITTELIJAKSI

Antti Sillanpää

Lapsuus, vanhempien huolta poikansa tulevaisuudesta

Nauttikaa lapsesta sellaisena kuin hän on – sillä tavoin hän kasvaa ja kehittyy parhaiten.

Benjamin Spock

Minulla oli kiire maailmaan. Synnyin keskosena pari kuukautta ennen laskettua aikaa Tampereella. Painoin syntyessäni vain 1,8 kiloa. Vanhempani halusivat antaa minulle hätäkasteen. Synnytyssairaalan lääkäri kuitenkin katsoi minulla olevan voimakkaat elintoiminnot, joten sairaalakastetta ei minulle tehty vaan pääsin kotiin. Kotona painoni alkoi pudota. Ongelmani oli syömisessä. Pienen hetken jaksoin imeä, sitten kuukahdin uneen. Jouduin Helsinkiin Lastenklinalle keskoskaappiin ja sairastin siellä keltataudin. Pääsin kotiin runsaan kuukauden kuluttua, 3,6-kiloisena.

Olin pieni ruipelo. Vielä kolmevuotiaana pääni nuokkui alas, en osannut puhua eikä kävelystäni ollut mitään tietoa. Vanhempani saivat selville, että Lastenlinnassa alettiin tutkia CP-vammaisia lapsia ja Tampereen kaupungillakin oli varattuna muutama paikka sieltä. Erinäisten yhteensattumien tuloksena pääsin Lastenklinalle kolmeksi viikoksi tutkittavaksi. Menin ylilääkäri Arvo Ylpön vastaanotolle äitini kanssa. Tohtoriseta katseli minua hetken ja tokaisi: ”Tuon pojan ajatusmaailmassa ei ole mitään vikaa, mutta hän ei saa sitä ulos!” Samalla kerralla sain diagnoosin: synnynnäinen CP-vamma, pikkuaivot vaurioituneet.

Minulle hankittiin Ylpön aloitteesta kolmipyörä, joka näytteli merkittävää roolia liikuntakykyäni kehittymisessä yhdessä päivittäisen liikuntavoimistelun kanssa. Yhteenkuuluvuuttani vekkulimaiseen tohtorisetääni lisäsi se, että meillä oli sama syntymäpäivä. Yhteinen harrastuskin meillä oli, korttipeluu. Ylppö piti kortin pelaamista hyödyllisenä aivotointojeni kehittymisen kannalta. Syntisen korttipakan kanssa olenkin ollut lähes päivittäin tekemisissä pienestä asti. Viimeksi olen opetellut pelaamaan porukkapeliä, bridgeä, joka voisi olla minulle mukava ajanviete eläkepäivinäni.

Onneni oli isän työpaikan vaihto Tampereelta Helsinkiin. Se turvasi hoitoni osaavissa käsissä pääkaupungissa. Sain jonkin aikaa vammaani perustuvaa erikoislapsilisää, mutta se putosi pois, kun isäni tulot nousivat. Monet tutkimukseni ja apuvälineeni vanhempani maksoivat omasta pussistaan. Kotona kuri oli kova; sain saman kohtelun kuin kuka tahansa tavallisessa suomalaisessa perheessä. Isäni hankki perheen elatuksen, äitini hoiti perheen ja kodin arjen. En mennyt pienenä leikkikouluun, vaan leikin kotona kahden nuoremman siskoni kanssa.

Kesä 1956 oli ikimuistoista aikaa. Juhannuksena perheeni jätti kiviset ja pölyiset kaupungin takapihat, ja me muutimme kesämökille. Isäni oli ostanut mökkitontin, joka tosin vaikutti pikemmin lehmien pellolta. Pitkä heinä odotti meitä vuokramökin edessä. Lähellä vuokramökkiä sijaitsevalle rantatontille valmistui sauna, autotalli ja lopulta talviasuttava mökki. Mökki on ollut minulle unelmapaikka harrastaa kaikenlaista liikuntaa: pyöräilyä, pihahommia ja kalastusta, unohtamatta kaikkia pihapelejä ja -leikkejä. Siskojeni kanssa

leikimme rosvoa ja poliisia rantapusikossa; kyllä siinä tuli juostua, välillä kompuroin ja konttasinkin maata pitkin. Talvella sain hiihtää järven jäällä latupartion perässä. Hiihtäminen oli hyvää terapiaa, sillä se kehitti kuntoa ja tasapainoa. Valitettavasti puusuksien kehitys johti liian kapeisiin muovisuksimalleihin, ja jouduin lopettamaan hiihtämisen.

Liikuntajumpparin viikoittaiset maksulliset kotikäynnit antoivat pohjaa kävelyni kehittymiselle, silti kuusivuotiaana seisoin vielä varpaillani paikallaan askeltamatta lainkaan. Tämän jälkeen alkoi tapahtua selvää kehitystä, vähitellen pystyin askeltamaan metrin pari ja sitä pitempiäkin matkoja ilman tukea. Jokapäiväinen kotijumppani äidin kanssa tuotti pikkuhiljaa tulosta. Polkupyöräily vahvisti jalkojani. Nilkat venyivät yhä enemmän auki ja kantapäätäni alkoivat kävellessäni osua jo lattiaan.

Jotkut lääkärit suosittelivat minulle jalkojeni leikkausta 1950-luvulla, mutta vanhempieni voimakas vastustus esti sen. Jalkani kuntoutuivat voimistelun ja polkupyöräilyn avulla. Siihen aikaan monille kohtalontovereille tehdyt raajaleikkaukset olivat lähes järjestään tuomittu epäonnistumaan, ja kainalosauvat olivat heidän seuranaan loppuelämän.

Sairastin pienenä vaikean tuhkarokon, jonka jälkitauti vaurioitti korviani. Vanhempani huomasivat asian siitä, että lakkasin yhtäkkiä kuuntelemasta radiota. Minusta tuli monivammainen lapsi. Kuusivuotiaana vaihdoin lääkäriä ja menin Lastenlinnaan Lea Ylpön vastaanotolle. Vanhempani olivat kuulleet liikuntajumpparilta, että hän oli saattanut CP-vammaisia lapsia opintien alkutaipaleelle. Haluttiin selvittää, olinko valmis aloittamaan koulutieni. Lisäksi osallistuin CP-vammaisia koskevaan tutkimustyöhön, joka sinänsä ei vaikuttanut omaan kehitykseeni mitenkään. Tutkimustyön tehnyt lääkäri laati kuitenkin minulle yhden vuoden lykkäyksen oppivelvollisuuden aloittamisen osalta.

Kun iltaisin olin käymässä nukkumaan, luimme äitini kanssa ahkerasti aapista. Katselimme aapisen kuvia, ja sanoin ääneen äidin perässä, mitä kuva esitti. Tämä oli itselleni oiva puheenopetteluhetki, ja samalla opin tuntemaan kirjaimia. Kävin viimeisenä talvena ennen kouluunmenoa puheopetuksessa Korva- ja kuulokeskuksessa, jossa istuin kerran viikossa puheopettajan kanssa peilin edessä. Opettelimme yhdessä kirjaimia. Silmä tarkkana seurasin opettajan huulien ja ennen kaikkea kielen liikkeitä äännelessämme kirjaimia ja sanoja. Pakkoliikkeenäni olivat pienenä aika voimakkaita. Monien kirjaimien oppiminen oli kovan työn ja tuskan takana. R-kirjain oli minulle painajainen. Eräs korvalääkäri sanoi vanhemmilleni, että en tule koskaan oppimaan tätä kirjainta. Kerran nukkumaanmenon aikaan taas harjoittelin kirjaimia yksikseni sängyssä. Yhtäkkiä sain sanottua R-kirjaimen! Voi sitä riemua sinä iltana perheeni keskuudessa! Seuraavalla kerralla puheopetuksessa kävin opettajani kanssa korvalääkäriä luona näyttämässä, kuinka hyvin R-kirjaimen sanominen sujuu.

Ennen kouluun menoa kävin myös kansakoulun korvalääkäriä, joka oli varsinainen humoristiveikko. Pienen lapsen ei tarvinnut todellakaan pelätä tutkimusta. Lääkäri luetteli minulle sanoja istuen ihan vieressäni, ja toistin sanat heti perässä. Tämän jälkeen lääkäri nousi seisomaan vähän kauemmaksi, pani paperilapun suunsa eteen lausuen jälleen muutaman sanan. Tunsin olevani hukassa, sillä en saanut sanoista mitään selvää. Lääkäri siirtyi edelleen taemmaksi huoneessa, otti paperin pois naamaltaan ja lausui sanan "ompelelone". Riemastuneena toistin täysin rinnoin kirkkaalla äänellä sanan heti perässä. Tämä vakuutti heti lääkärin koulukelpoisuudestani. Aloitin koulunkäynnin syyskuun alussa ja lokakuussa täytin kahdeksan vuotta.

Koulun epävarmat ensiaskeleet

*Ikäni karttuessa opin joka päivä jotakin uutta.
Solon*

Koulutieni alkoi Kaisaniemen kansakoulun huonokuuloisten erityisluokalla. Meitä oppilaita, kuulovammaisia kaikki, oli luokassa yhteensä kahdeksan. Luokkani sijaitsi koulun toisessa kerroksessa, joten liikuntavammani oli rasite. Pari koulukaveriani auttoi minut aina ulos välitunnille ja takaisin luokkaan. Koulun ruokailuun osallistuin poikien käsikynkässä liikkuen. Ensimmäinen vuosi koulussa meni paljolti kuulokojeen käytön ja yleensä kommunikoinnin opettelussa. Luokan pulpetit olivat pienessä U-kirjaimen muotoisessa piirissä ja opettaja oli keskellämme. Näin me oppilaat pystyimme hieman seuraamaan toistemme kommunikointia.

Kaupungin kasvatusneuvolassa minulle tehtiin niin sanottu älykkyystesti, joka vakuutti kouluviranomaiset antamaan minulle normaalin koulutodistuksen apukoulutodistuksen sijaan. Ensimmäisen luokan päästötodistuksen arvosanojen arvostelu tapahtui siis samaan tapaan kuin kenen tahansa kansakoululaisen. Arvosanani olivat välttäviä ja tyydyttäviä, mutta laskento- ja mittausopin numero oli hyvä.

Perheeni muutto Töölöstä Haagaan teki koulutieni jatkumisen Kaisaniemessä hankalammaksi. Opettajani Kaisaniemessä ehdotti vanhemmilleni, että siirtyisin tavalliseen kansakouluun Haagaan.

Koulutielleni nousivat mustat pilvet. Uusi kansakoulunopettajani oli melko iäkäs, ja hänen negatiivinen asenteensa ja vanhoillinen ajatusmaailmansa olivat kaukana minusta. Äitini vei minut aamulla pulpettiini koulun toiseen kerrokseen. Istuin siinä koko koulupäivän kuin tatti paikallaan. En päässyt ulos välitunnille enkä edes vessaan koko koulupäivänä. Minulla oli omat eväät mukana, koska en päässyt syömään ruokalaan muun luokan mukana. Opettaja alkoi valitella vanhemmilleni, että häiriköin tunnilla muuta luokkaa. Opettaja pani luokan rivi kerrallaan lukemaan kirjaa. Oman lukuvuoroni lähestyessä aloin hädissäni kääntyillä puolin ja toisin saadakseni selville huulioluvun avulla, missä kohdassa luokka luki kirjaa. Tämä huoleni ja levottomuuteni luokassa oli liikaa opettajalle ja samalla päätöspiste vajaan kuukauden koulutielleni normaalissa luokassa.

Perheeni joutui ottamaan pienen aikalisän: miten nyt jatkaisin opintietäni eteenpäin? Ainoaksi järkeväksi vaihtoehdoksi tuli siirtyminen CP-vammaisten erityisluokalle Taivallahden kansakouluun. Sain heti ”ylennyksen” ja jatkoin koulunkäyntiä suoraan kolmannelta luokalta. CP-luokalla minulla oli ”sivuaineina” puheopetusta ja liikuntaa. Vanhempani kävivät pienen kädenväännön silloisen luokanopettajan kanssa, koska hän halusi antaa minulle vain apukoulutodistuksen. Sain lopulta oikean koulutodistuksen arvosanojen ollessa nousujohteisia: lukeminen 8, kirjoitus 10, laskento 10 ja keskiarvo 8.

Kesällä perheeni teki Lapin-matkan autolla. Siinä pienen pojan silmät totisesti avautuivat. Kolmisen vuotta myöhemmin teimme 10 päivän bussimatkan Tanskaan yhdessä vanhempieni ja vanhimman siskon kanssa. Se oli iso kokemus. Jotkut kanssamatkustajat ihmettelivät mukanaoloani, sillä minusta oli paljon vaivaa, koska minua piti taluttaa kummaltakin puolelta joka paikkaan. Vierailimme Carlsbergin olutpanimolla. Vierailijat saivat lähtiessään maistaa sikäläistä olutta, ja vanhempani antoivat minunkin kulauttaa

olutta paheksuvista katseista huolimatta. Eipä ole ihme, että olen tänä päivänä hyvän oluen ystävä.

Kävin kansakoulun loppuun uuden opettajan johdolla. Oppilaiden taso oli kirjava, toisilla oli loistava luku- ja kirjoitustaito laskennon ollessa heille hepreea. Toisilla taas laskentotaito oli hyvä, mutta lukeminen jäi alakynteen. Opettajani tavoitteena oli saada minulle kansakoulun päästötodistus kuudenteen luokkaan asti, mikä olisi siten mahdollistanut jonkinlaiset eväät siirtyä työhön. Puursin kansakoulun loppuun. Opettajani oli hieman ankara ja pelottavakin, mutta hän osasi vetää hyvin luokkansa päämäärään asti. Opettaja laittoi meidät usein lukemaan päivän sanomalehteä kesken koulupäivän. Silloin koko luokka istui kiltisti lehden ääressä. 12-vuotiaana sain ensimmäiset silmälasit, ja tämän jälkeen lehden lukeminenkin sujui minulta entistä paremmin. Opettaja vei meitä myös museoihin ja pani meidät kävelemään Seurasaareen ja takaisin.

Sain puheopetusta koko kansakoulun ajan, tosin viimeiset kolme vuotta luimme puheopettajan kanssa uskonnon, historian ja maantiedon kirjoista läksykappaleita läpi. Tarkoituksenamme oli etsiä kaikki minulle vieraat sanat, jotka kirjoitimme vihkoon ylös. Sain kotona selvittää sanojen merkitykset. Nykysuomen sanakirja oli perheessämme kovassa käytössä! Kuulovammastani johtuva varsin suppea sanavarastoni kasvoi nopeasti.

Olin äitini kanssa muutaman vuoden aktiivisesti mukana CP-yhdistyksen toiminnassa. Kävimme Ruskeasuolla CP-vammaisten lasten päiväkodissa. Siellä äitini sai tietää erään lääkärin vierailuluennon yhteydessä, että Helsingissä on oppikoulu, joka on valmis ottamaan sisään vammaisia oppilaita. Vanhempani soittivat koulun rehtorille, joka kehotti minua pyrkimään kouluun. Lisäksi vanhempani ottivat yhteyttä Lea Ylppöön. Jouduin runsaan viikon ajaksi Lastenlinna tutkittavaksi. Haluttiin selvittää, olinko valmis aloittamaan oppikoulun. Äitini vieraili luonani joka päivä sen vuoksi, että sain päivän lehden mahdollisimman tuoreena. Ylppö oli tokaissut äidilleni, että on ainutlaatuista tuoda sanomalehti lapsipotilaalle. Lehden lukeminen oli minulle eräänlaista terapiaa, jota suljetussa sairaalamiljöössä saatoin harrastaa. Aika yksin sain olla kaikki päivät, sillä minulla ei ollut ollenkaan mahdollisuutta tutustua toisiin tutkittaviin lapsiin.

Oppikoulun pääsykokeet olivat kaksipäiväiset, ja koin niistä kovia paineita. Pääsykokeissa yhtenä osana oli niin sanottu toistamiskoe. Opettaja luki ensin koko luokalle pari sivua pitkän jutun kahteen kertaan. Tämän jälkeen meidän tehtävänämme oli kirjoittaa pieni referaatti jutusta. Opettajan luettua jutun ensimmäistä kertaa viittasin ja itkunsekaisena valitin, että en kuullut juttua. Opettaja sanoi, että hän lukee jutun vielä toiseen kertaan ja antaa sen sitten minulle luettavaksi. Ehdin lukea jutun kahteen kertaan juuri ennen kuin opettaja veti paperit pois edestäni. Sain lisäaikaa kirjoittaa referaattini loppuun. Pääsykokeissa oli myös päässälaskutehtäviä, mutta pystyin ilmeisesti lukemaan ne huulilta, sillä suoriuduin niistä ongelmitta.

Toisen koepäivän iltana selvisi, ketkä olivat päässeet uuteen kouluun. Riemuni oli rajaton: olin ylittänyt jälleen yhden esteen, päässyt normaaliin oppikouluun. Lomani alkoi komealla jäätelöannoksella Töölönrannan ravintolassa ja jatkui mökillä kakkukestien merkeissä.

Hyppy normaaliin koulumaailmaan

*Sisu se on kuin työn tekee,
ei miehen voima eikä suurus.*

Suomalainen sananparsi Nurmosta

Opintaipaleeni yhteiskoulussa alkoi kevyesti ilman isompia ongelmia. Luokkani otti minut hyvin vastaan, samoin opettajat. Olin toinen vaikeasti vammaisen oppilas tässä oppikoulussa. Istuin ensimmäisessä rivissä, joten pystyin melko hyvin seuraamaan tuntiopetusta opettajien huuilta. Keskikoulu oli helppo itselleni. Silti jouduin panostamaan kotona läksyjen lukuun, koska en pystynyt omaksumaankaikkea opetusta tunnilla. Äitini tuki minua läksyjen teossa, ja isäni kanssa pakkersin matematiikan tehtäviä läpi.

Toisella luokalla syksyllä sain kehotuslapun luokanvalvojaltani viimeisenä. Olin kauhuissani hetken, miten voin saada muistutuksen jostain huonosti menneestä kouluaineesta, olihan kouluni mennyt syksyn alun loistavasti. Lapussa lukikin: ” A. S. on saanut erikoismaininnan häntä opettaneilta opettajilta tunnustuksena menestyksellisestä koulutyöstä ja esimerkillisestä asenteestaan siihen ”.

Monet kannustukset ruokkivat nälkääni yrittää vaikeuksistani huolimatta eteenpäin. Koulun opettajien ymmärtäväiset ja positiiviset asenteet siloittivat merkittävästi koulutietäni. Aamulla isäni vei minut autolla kouluun jatkaen matkaansa edelleen töihin. Koulupäivän loputtua pääsin usein opettajien autokyydissä kotiin. Lukion puolella minulla oli pari hyvää koulukaveria, joiden kyydissä pääsin kotiin. Tulin erittäin hyvin toimeen luokan kanssa. Tytötkin alkoivat kiinnostaa minua. Luokkajärjestäjinä saimme olla sukunimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä vuoronperään tyttö-poika-parina, ja monesti siinä laskettiin, kenen kanssa kukin saa olla välitunnit sisällä luokassa. Mökkinaapureinamme oli sokeana maisterin tutkinnon suorittanut mies, jonka kanssa olimme paljon tekemisissä ja juttusilla. Hänellä oli taskussa aina raha minua varten odottamassa vaihtaessamme kuulumisiamme kesälomani korvilla.

Keskikoulun suorittaminen oli minulle helppo saavutus. Ylitin riman reilusti. Mutta mitä tämän jälkeen? Uudet tavoitteet ja haasteet olivat edessäni, lukio toisi mukanaan omat, ehkä voittamattomat esteensä.

Siirryin pitkän matematiikan linjalle tavoitteena saada ylioppilaslakki. Lukiossa kuulovammaisen eväät kielten opiskeluun ovat melko heikot. Englanti ja ruotsi pakollisina aineina alkoivat tuottaa selvästi vaikeuksia. Nukuin aina kielitunnit, koska en pystynyt lukemaan vieraita kieliä huuilta. Jouduin panostamaan kotona pakollisten kielten opiskeluun entistä enemmän. Silti pyysin englannin opettajalta saada ehdot todistukseeni ja kävin lukion toisen luokan vapaaehtoisesti toiseen kertaan ladatakseni akkujani ylioppilaskirjoituksia varten.

Kuuntelukokeet olivat mukana ylioppilaskirjoituksissa ensimmäisiä kertoja, ja sain ylioppilaslautakunnalta vapautuksen näistä kielten lopullisiin arvosanoihin jonkin verran vaikuttaneista osatehtävistä. Reputin kuitenkin keväällä englannin, yhden sanavirheen marginaalilla. Englannin opettajani oli arvostellut kokeeni lievemmillä arvosteluasteikolla ottaen huomioon kuulovammaani, mutta ylioppilaslautakunnasta englannin koe tuli takaisin hylättyinä. Äidinkielessä kirjoitin laudaturin. Matematiikassa odotin tietysti hyvää

arvosanaa, mutta pienet alkutöppäilyt ja hyvien tapojen vastaisesti esitetty tehtävänanto sekoittivat pasmani sen verran, että sain matematiikassa vain cum lauden.

Englannin opettajani vapaaehtoinen ja pyyteetön panos oli ratkaiseva kohdallani. Kesällä opettaja lähetti minulle koetehtäviä viikon välein kotiin, tein läksyni ja lähetin tehtävät takaisin opettajan tarkastettavaksi. Syksyllä kirjoitin englannin reilusti läpi. Olin syksyn 1972 ylioppilas yleisarvosanalla cum laude approbatur.

Puhdas selkävoitto inssissä

*Peli on pelattava.
Platon*

Minulla oli edessä välitalvi pitkän puurtamisen jälkeen. Vedin hetken henkeä ja sain päähäni lähteä suorittamaan ajokorttia. Kävin ensin Helsingissä työterveyslaitoksella suorittamassa soveltuvuuskokeen, jossa tutkittiin valmiuksia ajaa autoa. Siihen aikaan samainen testi tehtiin kaikille liikennelaitoksen bussikuskeille. Selvisin kokeesta läpi, olin keskitasoa parempi bussikuski!

Siihen aikaan Helsingissä oli yksi autokoulu, jonka kouluautossa oli mahdollisuus käyttää käsihallintalaitteista ajamisen helpottamiseksi. Koulun ajoteoriaopetus oli minulle lähes kaikki tuttua, joten läpäisin kevyesti teoriakokeet. Isän kymmenettuhannet ajokilometrit olivat kouluneet minut auton takapenkin keskellä omaksumaan monet liikennemerkkit sekä ajamisen niksit ja taidot. Ensimmäinen ajo-opetustunti tapahtui Helsingin vanhan jäähallin parkkipaikalla. En ollut siihen mennessä kertaakaan ajanut autoa.

Seuraavalla tunnilla opettaja pani käsihallintalaitteet päälle autoon. Yritin saada autoa liikkeelle 30 kertaa käsivipujen voimalla onnistumatta siinä kertaakaan. Auton moottori sammui joka kerta. Kerrankin osasin olla oikeaan aikaan täystohelo, näin en sortunut käsihallintalaitteista riippuvaiseksi kuskiksi. Jatkoin autonajoa normaalilla tavalla. Kuulovamman takia keskusteleminen opettajan kanssa oli minulle mahdotonta, kun auto oli liikkeellä. Sen vuoksi opettajani antoi minulle käsimerkillä ajosuunnat.

Inssiajossa lähtö tapahtui peruuttamalla alaspäin viettävässä vinoruutupysäköintipaikasta takana ohikulkevan liikenteen sekaan. Ajokoereitti oli enimmäkseen minulle aivan tuntematonta seutua, ovelia yhdensuuntaisia katuja täynnä. Pariin kolmeen otteeseen inssi ei edes näyttänyt minulle kääntymissuuntaa, mutta selvitin koiranhaudat kunnialla läpi. Kymmenen minuutin ajon jälkeen tulimme jo takaisin lähtöpaikalle, ajattelin matkan vielä jatkuvan edelleen toiseen suuntaan. Viime tingassa inssi käski parkkeerata kadun varteen; tuli siinä hätä käteeni, että sain auton pysäytettyä niin pienellä varoitusajalla. Minulle tuli jopa pelko ajon epäonnistumisesta. Inssi kuitenkin hymyili minulle sanoen, että hienostihan se meni läpi. Elämäni selkävoitto oli tehty.

Pioneeri jälleen asialla

*Kun lakkaat taistelemasta, lakkaat elämästä.
Kiinalainen sananlasku*

Ensimmäiseen autooni hain veronpalautusta jälkikäteen. Laitoin tarvittavat asiapaperit ministeriöön, mutta en saanut markkaakaan autoveronpalautusta. Lain mukaan invalidien veronpalautuksen perustana oli auton tarve toimen hoitamiseen. Pienen kädenväännön jälkeen toiseen ministeriöön siirretty autoveronpalautuksien käsittely tuotti lopulta positiivisen tulokseen. Sain lähes puolet autoverosta takaisin. Lakiin lisättiin pian opiskelu uutena perusteena myöntää invalidille autoveronpalautus.

Aloittaessani opiskelun Helsingin yliopistossa 1973 ongelmaksi muodostui opiskelupaikkojeni hajasijoitus ympäri kaupunkia. Joskus minulla oli vain 15 minuuttia aikaa vaihtaa opiskelupaikkaa, mikä saattoi onnistua vielä autolla. Ongelmaksi tuli myös pysäköintipaikkojen niukkuus eri opiskelupaikoissa. Jätin P-pysäköintilupahakemuksen sisään poliisilaitokselle. Sain kielteisen päätöksen hakemukseeni. Tunsin kokeneeni vääryyttä ja menin itse poliisilaitokselle pyytäen tavata kielteisen päätöksen tehneen viranomaisen. Pidin puhuttelun viranomaiselle ja perustelin todellisia tarpeitani saada P-pysäköintilupa. Lopulta sain myönteisen päätöksen tähänkin asiaan. Seuraavat hakemuskerrat sekä autoveronpalautukseen että P-pysäköintilupaan ovat olleet lähinnä läpihuutojuttuja.

Korkeakoulumaailma voitettavana, yhdistystoiminta vastapainona opiskelulle

*Mikään ei ole ihmiselle vaikeaa.
Lucius Annaeus Seneca*

Kirjoittauduin syksyllä 1973 yliopistoon pääaineenani meteorologia. Ensimmäisenä opiskeluvuotena ahnehdin liikaa kursseja ja rimaa hipoen en päässyt läpi yhdestäkään kurssista. Kuulovammaisena opiskelijana jouduin sopeutumaan suuriin luentosaleihin, joissa en enää pystynyt seuraamaan luennoitsijoiden huulia juuri ollenkaan. Katsoin parhaaksi jäädä luennoilta pois ja lukea kotona kurssikirjoja. Onneksi minun ei ollut pakko käydä luennoilla. Opiskelijatovereiltani sain kopioitua luentojen kallisarvoisia muistiinpanoja.

Toisena opiskeluvuotena vaihdoin pääaineeni tietojenkäsittelyksi. Pääaineen vaihto onnistui varsin helposti siihen aikaan. Panostin tietojenkäsittelyyn yhä enemmän opiskelussani, joskin ATK-kurssien teoreettisuus vaikeutti kurssien suorittamista. Kelasta sain pientä opintotukea. Opiskeluani helpotti paljon se, että pystyin asumaan vanhempieni luona koko opiskeluaikani. Kesät lepäsin viettäen mökkielämää ja keräsin voimia seuraavaa talvea varten. Parina kesänä suoritin helppoja kursseja tai saatoin opintöitäni loppuun.

Opiskelun alkuvuosina liityin yliopistolla vammaisten opiskelijoiden perustamaan Kynnys ry:hyn, josta sain vinkkiä ollessani yliopiston terveystarkastuksessa. Aloin ajaa kuulovammaisten asiaa Kynnyksen hallituksessa. Tämän jälkeen kiinnostuin muidenkin kuulovammaisten kohtalotovereiden tapaamisesta, sillä Kynnyksessä olin melkein ainoa kuulovammaisen. Törmäsin yliopistolla sattumalta erääseen syntymäkuuroon, jolla oli lähes samat oppiaineet kuin itselläni. Yhdessä suoritimme monia kursseja läpi. Liityin Helsingin Huonokuuloisten nuoriin. Olin nuorten kerhon vetäjänäkin muutaman vuoden. Yhdistyksen hallituksessa istuin monet vuodet. Kuulonhuoltoliiton (nykyisen Kuuloliiton)

toiminnassa olin aktiivisena nuorena mukana vaikuttamassa kuulovammaisten asioihin. Invalidiliitossa ja CP-yhdistyksessä olin vain ”paperijäsenenä”.

Opiskeluaikani yhdeksi tärkeimmäksi harrastukseni tuli sanaristikoiden ratkominen. Näin pystyin edelleen kehittämään sanavarastoani. Tänä päivänä minulle tulee kotiini kolme ristikkolehteä, joita ratkon mielelläni talven pitkinä kuukausina.

Sain opintoni päätökseen ja valmistuin luonnontieteiden kandidaatiksi keväällä 1980. Ylemmälle tutkinnolle en nähnyt tarvetta, enkä halunnut lähteä kolmekymppisenä uurastamaan edelleen muutamaksi vuodeksi, mikä jälkepäin ajatellen oli viisas päätös.

Työpaikan hakua, sekoilua työvoimahallinnossa

*Ei ole toivottomia tilanteita,
on vain toivottomia ihmisiä.*

Tuntematon eurooppalainen diplomaatti 1940

Aloin etsiä työpaikkaa aktiivisesti. Minulla ei ollut minkäänlaista työkokemusta ennestään, sillä en ollut koskaan ollut edes kesätoissa. Lähettelin Hesarissa olleisiin työpaikkailmoituksiin kymmeniä hakemuksia kesän ja syksyn aikana. Lisäksi kävin umpimähkään kymmenessä eri firmassa tiedustelemassa töitä. Olin saanut 18-vuotiaasta lähtien pientä työkyvyttömyyseläkettä, joten en nähnyt mitään hinkua turvautua työvoimatoimiston apuun.

Syksyllä aloin ihmetellä heikkoa vastakaikua hakemuspapereihin. Jätin lääkärintodistukset pois hakemuspapereiden joukosta ja mainitsin vain parilla lauseella lyhyesti liikunta- ja kuulovammastani. Tämän jälkeen pääsin jo soveltuvuustesteihin ja työpaikkahaastatteluihin, mutta henkinen sietokykyeni alkoi talven pimetessä olla kovilla. Isäni painosti minua kirjauttamaan itseni työvoimatoimistoon ja marraskuun lopulla meninkin korkeakoulun päättäneiden puolelle täyttämään ilmoittautumiskaavakkeet. Minut kutsuttiin sisään, ja virkailija tutki paperini tarkkaan. Hän totesi minun olevan kuulovammainen ja ehdotti nimeltä erästä toista kuulovammaisten työllistämiseen erikoistunutta henkilöä, joka voisi alkaa hoitaa asioitani. Olin monesti kuullut kuulovammaisten kritisoineen tätä henkilöä sekä epäpäteväksi että saamattomaksi, joten kieltäydyin. Virkailija lähti kuitenkin viemään minua erityistyöllistettävien osastolle.

Työllistäjä tutki papereitani. Tovin mietittyään hän ehdotti korkeakoulun päättäneelle suojatyöpaikkaa! En tiennyt, itkeäkö vai nauraa. Avasin jälleen tapani mukaan sanasen arkkuni ja pidin pienen puhuttelun toiveistani saada koulutustani vastaava työpaikka.

Olin nähnyt, että Helsingin energialaitokselle haettiin ohjelmoija-suunnittelijaa, mutta hakuilmoituksessa ei ollut päivämäärää siitä, mihin mennessä hakemukset piti jättää sisään. Työllistäjä lupasi ilmoittaa minulle kyseisen päivämäärän postitse. Viikko kului ja katsoin parhaaksi mennä työllistäjän pakeille. Hän kertoi hakuajan loppuneen samana päivänä. Omat epäilykseni heräsivät tässä vaiheessa. Ensimmäisen ja viimeisen kerran panin äitini soittamaan työpaikan hakua koskevan puhelun, ja energialaitokselta ilmoitettiin hakuajan loppuvan vasta viiden päivän kuluttua. Panin paperini heti sisään ja pääsin haastatteluissa kolmen hakijan joukkoon, joista yksi valittiin virkaan. En kuitenkaan tullut

valituksi. Suurimmaksi esteeksi työpaikan saamiselle nousi se, etten kuulovammani takia voinut käyttää ollenkaan puhelinta.

Jatkoin omatoimista työpaikanhakua. En halunnut käyttää isäni vaikutusvaltaa työpaikan hankkimisessa. Työvoimatoimiston palvelu oli täysi pannukakku kohdallani. Minulla oli täysi työ pitää puoleni työllistäjän ehdottaessa työpaikkakokeiluja. Työpaikkahaastatteluissa ongelmaksi muodostuivat keskustelun pyöräminen aina vammaani ympärillä.

Oma työpaikka, elämäni täyttymyksen pistevoitto

*Mikään työ ei ole vaikeaa,
jos haluat tehdä sitä.*

Eusebius Hieronymus Pyhä

Lähetin työpaikkahakemukseni erään yrityksen tietohallintoon, ja minut pyydettiin tulemaan haastatteluun melko pienellä varoitusajalla. Tämä työpaikkahaastattelu poikkesi suuresti edellisistä haastatteluista, sillä vammaisuudestani ei puhuttu sanaakaan. Parin päivän kuluttua aamulla äitini vastasi puheluun, jossa atk-päällikkö toivotti minut tervetulleeksi talon palvelukseen. Jouduin käymään vielä soveltuvuustestin läpi. Meitä oli pari poikaa. Testejä oli monenlaisia: nopeutta, tarkkuutta ja hahmotusta vaativia. Lopussa saimme pohdittavaksi projektimaisen tehtävän. Otin testissä tietoisesti otteen haltuuni olemalla itse enemmän äänessä. Näin kuulovammaisena en joutunut pulaan vastapuolen vuorosanojen ymmärtämisen suhteen.

Pääsin hyvin kiinni työelämään, hyppy oli mielestäni pehmeä ja helppo. Ensimmäinen työtehtäväni oli selvittää virhe ohjelmassa, joka osoittautui lopulta koko talon kauhuohjelmaksi monimutkaisine kiemuroineen. Sain ongelmat ratkottua. Ehdin olla vain kolmisen kuukautta töissä, kun atk-osastollemme otettiin lisää nuorta väkeä suoraan koulunpenkiltä, Leppävaaran näkövammaisten ammattikoululta. Pari uutta näkövammaista työntekijää talossa antoi minullekin lisää uskoa ja turvaa, että meihin vammaisiin työntekijöihin luotettiin sataprosenttisesti!

Olin ensimmäisen vuoden ohjelmoijajärjoittelijän palkalla, tämän jälkeen palkkani nousi reippaasti. Muutin omaan rivitaloasuntoon ja otin mittavan asuntolainan. Pääsin kivasti eteenpäin töissä, kolmen vuoden jälkeen olin atk-suunnittelijan palkkalistoilla. Ennen 1990-luvun talouslamaa ehdin olla mukana kolmessa suuressa projektissa, joista kahdessa minulla oli paljon vetovastuutakin. Uppouduin työhöni unohtaen oman kroppani tarvitsemat huollot. En ollut saanut minkäänlaista kuntoutusta 25 vuoteen, sitten kansakouluajan.

Vuonna 1990 hain Kelasta korotettua erityisvammaistukea ja sain sen. Kerran asioidessani Kelassa ihan muissa asioissa kysyin, mitä apua voisin saada kropalleni. Pääsin heti Siuntion kylpylään 21 vuorokauden mittaiseen laitospääntoutukseen. Se osoittautui itselleni varsin positiiviseksi kokemukseksi. Opin liikunnan merkityksen ja tärkeyden työn vastapainona. Laihduin silloin seitsemän kiloa parissa kuukaudessa.

1990-luvun alun lama tarttui myös talomme atk-osastoon, ja puolet väestä jouduttiin sanomaan irti. Moni tutuista, kivoista työkavereistani joutui lähtemään talosta, itse sain

jäädä. Minuun luotettiin edelleen, ja erään osastopäällikön kädenpuristus antoi tiettyä mielihyvää huolimatta siitä, että jouduin jatkamaan työuraani hieman hankalan esimieheni kanssa.

Vuodesta toiseen jatkuva istumatyö vaikutti niskan, hartioiden ja selän nikamiin. Kuulovammaisena olin aina melko kovilla, sillä keskittymistä vaativa huulioluku ei voinut olla vaikuttamatta jännittyneeseen niskani. Aluksi sain Kelasta 30 kertaa vuodessa allasjumpsaa. Niska- ja hartiakipujen lisääntyessä sain myös fysioterapiaa 30 kertaa vuodessa. Viimeisten kymmenen työvuoden aikana olin laitospääntötyössä aina kevään korvilla, koska talven aikana yleiskuntoni tahtoi hiipua liikunnan puutteesta johtuen, sillä hankalat talvikelit häiritsivät liikkumista. Kävelykepin otin käyttöni parikymmentä vuotta sitten ja rollaattorin lähes kymmenen vuotta sitten. 40-vuotiaana kuntoni alkoi mennä pikkuhiljaa alaspäin. Tähän oli yhtenä syynä työuupumus, sillä minulla oli suuri vastuu talon ohjelmiston toimivuudesta.

Talossamme oli vuosina 2000–2002 suuria projekteja, joiden tuoksinassa osallistuin työikäisten Aslak-kuntoutusprojektiin. Aslak-kuntoutukseni päättyi yhteistyöpalaveriin, jossa minun lisäksi paikalla olivat kuntoutuksestani vastaavat lääkäri, psykologi ja fysioterapeutit sekä työpaikaltani lääkäri, terveystieteilijä, fysioterapeutti ja esimieheni. Olin yksin joutunut tekemään tulevaisuuttani koskevan päätöksen. Kukaan muu ei halunnut sanoa omaa mielipidettään. Kerroin jatkavani vielä työelämässä puolipäivätyössä. Ehdin juuri sanoa lauseeni loppuun, kun esimieheni jo kivahti minulle, että minun pitää sitten olla joka päivä töissä! Tämä tilanne jo hyvin kuvaa esimieheni kiivasta, kovaa ja ehdotonta luonnetta. En ollut työpaikallani ainoa työntekijä, joka ei tullut toimeen esimiehen kanssa. Neuvotellessani hänen kanssaan puolipäivätyön käytännön asioista jouduin antamaan periksi monessa asiassa. Viimeiset kuusi vuotta kävin kiltisti joka päivä neljä tuntia puolipäivätyössä. Onneksi viisi viimeistä vuotta sain olla uuden esimiehen alaisena, mikä sinänsä antoi onnellisen lopun 25-vuotiselle tietokoneuralleni. Lähimpinä työkavereinani minulla oli pari loistavaa naisihmistä, joiden kanssa sain tehdä yhteistyötä nauttien suurimman osan työurastani koko sieluni pohjasta. Minulla ei ollut koskaan sellaista aamua, jolloin minun ei olisi tehnyt mieli mennä töihin.

Viimeisessä fysiatriini tekemässä kuntoutussuunnitelmassa saimme nostettua allasjumpan ja fysioterapian 40 kertaan vuodessa. Lähes vuoden ympäri tapahtunut säännöllinen kuntoutus mahdollisti työntekijäni täyspainoisuuden viimeisinäkin vuosina. Uuden esimieheni kanssani sain helposti sovittua kaikista pakollisista ylityötunneista kertyneet tunnit pidettäväksi ylimääräisinä vapaina, koska työpalkkani oli edelleen suhteellisen iso ja talon Eläkekassa varoitti minua ylimääräisistä työtuloista.

Isäni poismeno oli iso isku minulle. Onneksi pystyin pitämään itseni kasassa ja jatkamaan edelleen työelämääni vaikeuksista. Koko työelämäni ajan talossamme oli sama käyttöjärjestelmä, vasta vuoden 2006 lopussa talo siirtyi lopulta uuteen ATK-ympäristöön. Tässä vaiheessa, lähellä eläkeikäni, en katsonut enää järkeväksi opetella uutta käyttöympäristöä. Yritin osallistua koulutukseen, mutta kuuloni ei antanut enää varmaa pohjaa oppia uutta. Minulla oli täysi työ saada selvää luennoitsijan huuliosta, ja väsyin aika nopeasti jatkuvaan huulien tuijottamiseen. Minulle ei enää jäänyt tämän jälkeen yhtään eväitä opetetun asian sisäistämiseen ja tajuamiseen. Jokaviikkoisessa ryhmäpalaverissa minulla oli jo parina viimeisenä vuotena suuria vaikeuksia seurata porukamme keskustelua huolimatta siitä, että apunani oli FM-laite kuulokojeeni lisäksi helpottamassa huuliolukuani. Minulla on sanojen erotuskyky puheesta erittäin huono, siksi luen aina

puheen huuilta. Ongelmaksi muodostui usein työkavereiden jatkuva päällekkäin puhuminen, vaikka he tunsivat kuulemisongelmani. Toisaalta minulle tuotti vaikeuksia siirtää katseeni seuraavaan puhujaan. Ennen kuin silmäni tiesivät, kuka puhuu, oli puoli lausetta mennyt jo ohi, ja näin putosin nopeasti asiajuonesta pihalle. Huomasin myös, että ikääntyessäni huuliolukutaitoni taso alkoi laskea. Jäin eläkkeelle vuoden 2007 alusta, tämä päätös oli muodollinen jatke osatyökyvyttömyyseläkkeelleni talon Eläkekassan kautta.

Oivalluksia

*En minä kirjaa kirjoita, itse se itsensä kirjoittaa.
Se kypsyy ja kasvaa pääni sisällä kuin hedelmä.*

Alfred de Vigny

Kesämökki osoittautui niin isälleni kuin minullekin henkireiäksi irrottautua työelämästä viikonloppuisin ja lomakuukausina. Tietokoneet bitteineen unohtuivat minulta helposti työpaikalle päästessäni mökille, luonnon rauhaan. Kalastelin paljon järvellä nauttien luonnosta. Moninaiset puutarhatyöt unohtamatta savottahommia ovat olleet aikanaan hyvä lähtökohta kuntoni ylläpidon perustana. Kesämökki on edelleen minulle tärkeä paikka. Tänä päivänä liikkumiseni on siellä melko hankalaa, sillä rollaattorilla on työlästä liikkua mukkuraista mäkeä edestakaisin. Sisulla ja kahden kepin avulla se onnistuu tänä päivänä, mutta kuinka kauan enää? Vielä neljä vuotta sitten saatoin tehdä mökillä monia hommia, joita en enää nykyisin pysty tekemään.

Pari viimeistä autoani ovat olleet automaattivaihteisia, mikä on selvästi helpottanut autolla ajamistani. Minulla oli hiukan turhia ennakkoluuloja automaattivaihteisiin autoihin. Aikaisimmissa autoissa jouduin nostamaan koko jalan ylös vaihtaessani vaihteita, mikä oli melkoista puurtamista varsinkin kaupunkiajossa. Vasemman jalan nilkkani ei taipunut kytkimelle sopivalla tavalla. Nyt en missään tapauksessa luopuisi automaattivaihteisesta autosta, sillä sen ajaminen on erittäin helppoa.

Monivammaisena olen itsekseni pohtinut, kummasta vammasta, liikunta- vai kuulovammastani, on aiheutunut enemmän vaikeuksia elämässäni. Jälkeenpäin sanottuna kuulovammastani on ollut selvästi enemmän haittaa. Huono kuulo haittasi paljonkin koulu- ja opiskeluelämäni. Puhelinta en ole voinut käyttää ollenkaan ihmiskontakteissani. Nokian kännykkä tekstiviesteineen tuli markkinoille kolmisenkymmentä vuotta liian myöhään. Sähköposti on suunnaton apu kuulovammaiselle, jolla on suuria vaikeuksia käyttää puhelinta tai kännykkää. Työelämässä käytin paljon hyväkseni sähköpostia. Lisäksi koin hedelmälliseksi kommunikointitavaksi pistäytyä usein talon ohjelmistoa käyttävän henkilökunnan luona, kasvatusten rakentavasti neuvotellen moni työasia aukesi usein nopeasti ja kivuttomasti.

Tänä päivänä voin hyvin ja levollisin mielin olla tyytyväinen elämääni. Olen pystynyt elättämään itseni, hankkimaan oman asuntoni ja autoni itse ansaitsemillani tuloilla. Olen kiitollinen vanhemmilleni, joiden aktiivinen panostus näytteli merkittävää osaa elämäni alkutaipaleella. Olen saanut kokea rikkaan elämän vaikeuksistani huolimatta!